

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. VI св. 7—10

БЕОГРАД 1955

САДРЖАЈ

	Страна
1. А. Белић: О значају посматрања властитог језика за познавање језика уопште	197
2. М. Штевановић: Сложени глаголски облик или сложеница	209
3. Б. Милановић: О облику једног глагола у екавском изговору	225
4. Д-р Павле Ивић: О виду глаголског облика <i>будем</i>	239
5. Ђ. Живановић: О једном вокативу	246
6. Св. Предић: Ипак, <i>quieta non movere</i>	248
7. П. Ивић: О акценту презимена као <i>Илић</i> , <i>Панџелић</i> и сл.	251
8. Ђ. Живановић: Подваљак	255
9. Б. Терзић: Првак „Бољшег театра“	258
10. Драгиша Живковић: О повезивању наставе језика и књижевности у вишим разредима средње школе	261
11. М. С. Лалевић: Обрада субјекта	273
12. Језичке поуке	287

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Научна Књига

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ

БЕОГРАД 1955

Штампа Графичко предузеће „Академија“, Београд, Космајска ул. 28

ПРВАК „БОЉШОГ ТЕАТРА“

Овај текст могао се ових дана прочитати на репертоарској листи Народног позоришта у Београду. Скоро исти текст могао се наћи и у нашим дневним листовима, само што је уместо облика *Бољшог* стајало *Бољшој* или *Баљшој*.

Овде се ради о неколиким грешкама, а највећа је, несумњиво, у облику *Бољшој* или *Баљшој*, односно *Бољшог*. Реч је, дакле, о транскрибовању руског назива једне уметничке институције, или, тачније речено, о преношењу придевског облика руске речи у српскохрватски генитив једнине. Очевидно да онај ко је састављао поменути текст није знао какав ће српскохрватски придевски наставак дати руском придеву *большой*. Због тога је, у примеру на *-ој*, оставио тај придев у номинативу са руским наставком. Ништа срећније решење није дато ни на репертоарској листи Народног позоришта. Тамо је учињен покушај исправљања и давања придева у генитиву једнине, наиме, било је отштампано *Бољшој Театра*, па је исправљено на *Бољшог Театра*.

А због чега не ваља ни једно ни друго? Први случај. Придев, који је овде саставни део назива, такође треба да је транскрибован нашим генитивом, као што је то случај код транскрибовања назива институција истог типа: првак Московског художественног театра (...Московского Художественного театра); првак Малог театра (...Малого театра) итд.

Други случај. Приликом употребе нашег придевског наставка за генитив једнине мушког рода (тј. наставак *-ог*) код руских придева који се у номинативу једнине мушког рода завршавају наставком *-ой*, у транскрипцији *-ој*, треба имати у виду чињеницу да за тај руски наставак, који је увек наглашен, не постоји еквивалент у нашем језику, као што је то случај код руских придевских наставака *-ий*, *-ий*, којима

одговара код нас наставак *-и* у одређеном виду. Ту у свим падежима једнине постоји пуни паралелизам између руских и наших придевских наставака. Руски наставак *-ој* мора се транскрибовати код нас као *-ој* — како је то и учињено у презименима типа *Толстој, Пољевој* и сл., која су по пореклу придеви — пре свега зато што тај наставак, као што је већ речено, нема код нас одговарајућу замену и што, самим тим, у нашем језику не постоји претстава о наставку *-ој* као о придевском наставку. То се види из промене поменутих презимена у нашем језику: она добијају код нас наставке именица мушког рода на сугласник, зато што су то властите именице код којих се не осећа њихово придевско порекло баш због специфичности руског наставка *-ој* у односу на наш наставак *-и*.

У називу *Бољшој театр* не ради се о именичкој, самосталној употреби облика „бољшој“, већ о његовој придевско-атрибутској функцији, о потреби да се томе придеву да наш придевски наставак за генитив једнине. Због тога се не може говорити о аналогiji у погледу парадигме са презименима на *-ој*.

Наш наставак *-ог* не може бити употребљен овде у својству наставка за генитив зато што *-о-* у овој позицији не може да стоји после *-ш-*. Упореди наше облике: *лепшег, мекшег, лакшег*. У случају евентуалне употребе облика *бољшег* посрбљени номинатив би требало да гласи *бољши*, што би одговарало руском номинативу *больший*. А тај облик је компаратив придева *большой*. Значи, кида се и граматичка и семантичка веза између генитива и номинатива.

Из свега овога излази да је транскрибовани придевски номинатив *бољшој* неподесан за мењање и по именичкој и по сложеној придевској промени. То значи да треба избећи његову употребу у зависним падежима. А на неки начин, ипак, треба дати назив поменути институције у генитиву. То се може учинити додавањем именице позориште испред овог назива и она ће означити генитивску ситуацију целог назива. Значи, треба рећи: *првак позоришта Бољшој театр А. П.* При томе се овај руски обрт граматички неће деформисати.

Према овоме, горњи текст треба да гласи:

Госћовање првака позоришта Бољшој театр А. П.

Ако се употребљава метод транскрибовања, онда је ово најприхватљивије решење. Међутим, постоји и други метод који се, истина, ређе практикује, а који се састоји у превођењу назива, што може са успехом да замени транскрибовање. *Московско уметничко позориште* је посрбљени назив за *Московски художествени театар*. Према томе, *Бољшој театар* може да има верну и добру замену у преведеном називу *Велико позориште*.

Треба истаћи и једну одлику превођења страних назива у чисто практичној употреби. Шири слојеви народа ће из преведеног назива пре схватити суштину и карактер институције него из транскрибованог страног текста.

Друга варијанта би, дакле, гласила:

Гостовање првака Великог позоришта А. П. . . . .

Што се тиче преношења коренског вокала у речи *бољшој*, среће се писање и са *о* и са *а*, дакле: и *бољшој* — према руском правопису, и *баљшој* — према руском изговору. Што се тиче руских назива и имена уобичајеније је да се овакви вокали транскрибују према руском правопису (види Правопис проф. Белића: *Козма* (рус. Козьма), *Кољцов* (рус. Кољцов)). Руско *Толстој* транскрибује се код нас са *Толшој*, иако се у руском изговара *Талстој*, руско *Полевој* транскрибује се код нас са *Пољевој*, иако се изговара у руском *Паљевој*. Према томе, и у *бољшој* остаћемо при *о*.

Ако се узму у обзир и остале неправилности у наведеном тексту, а то су:

а) писање *Т* уместо правилног *т* у речи *Театра*,

б) израз народног *артисте* уместо тачнијег народног *уметника*,

в) *СССР* уместо *СССР-а*,

онда би он у целини требало овако да гласи:

Гостовање првака Позоришта Бољшој театар (или: *првака Великог позоришта*) *Александра Пирогова*, народног *уметника СССР-а*.

Б. Терзић